

Codi: 111030

Assignatura: Història de la Filosofia Medieval I

Tipus: optativa

Crèdits: 6

Cicle: primer

Semestre: primer

Grup: A1

Professorat: Miguel Candel Sanmartín

Departament: Història de la Filosofia, Estètica i Filosofia de la Cultura

Llengua: castellà

Objectius

Serà objecte del curs adquirir un coneixement global del desenvolupament del pensament medieval cristià, islàmic i judaïc des de la baixa Antiguitat fins al segle XII, etapa caracteritzada per la recepció de la filosofia hel·lènica (bàsicament, neoplatònica) en els medis cults de les esmentades societats i la seva adaptació al marc conceptual propi de llurs respectives religions monoteïstes. Aquest procés ha de ser contextualitzat a la llum del gran debat intel·lectual que recorre tota l'època: les relacions entre filosofia i teologia o entre raó i fe, amb la conseqüent insistència en temes com ara: l'estatut ontològic de les formes universals (¿continguts de l'intel·lecte diví, abstraccions conceptuals o realitats naturals?), l'eternitat o temporalitat del món, l'abast de l'omnipotència divina, l'estatut de l'intel·lecte humà i de la seva capacitat de conèixer Déu i el món, etc. Els autors més directament treballats seran: Agustí d'Hipona, Boeci, Joan Escot Eriúgena, Avicenna, Anselm de Canterbury, Ibn Gabirol i Pere Abelard. L'ur estudi no es limitarà a la mera anàlisi històrico-filològica, sinó que tindrà com a objectiu principal escatir les continuïtats i discontinuïtats existents entre aquelles idees i les idees filosòfiques del present, per tal de millor comprendre unes i altres. Les classes pràctiques se centraran en l'anàlisi d'alguns dels textos de lectura obligatòria indicats al final de la bibliografia.

Temari

1. El trànsit del pensament greco-romà clàssic al món cristià: Agustí d'Hipona i Boeci.
2. La teologia negativa: Joan Escot Eriúgena.
3. La cosmo-teologia d'inspiració neoplatònica: el Liber de causis.
4. L'aristotelisme neoplatonitzant dels falàsifa musulmans: Avicenna.
5. La irrupció de la dialèctica en la teologia cristiana: Anselm de Canterbury.
6. L'ontologia panhileformista d'Ibn Gabirol.

7. La polèmica entorn de la natura dels universals: Pere Abelard.

Programació del treball

Per cada 12 hores lectives (teòriques o pràctiques), l'alumne haurà de dedicar unes 15 hores de treball personal. Tant les primeres com les segones s'articularen en torn de les lectures obligatòries, per a les quals s'indiquen les hores lectives corresponents, fins a un total de 60 (10 per cada crèdit UB o bé 12 per cada crèdit ECTS).

Lectures obligatòries

AGUSTÍ D'HIPONA: Las Confesiones, llibre X, caps. 6-28, llibre XI; Del libre albedrío, llibres I i II (**12 hores**). BOECI: La consolació de la filosofia (**6 hores**). JOAN ESCOT ERIÚGENA: Periphyseon (De divisione naturae), 441A-458^a (**6 hores**). ANÒNIM Liber de causis (**6 hores**). AVICENNA: Cuestiones divinas; Libro de directrices y observaciones (selecció castellana de la segona part, tercer grup) (**12 hores**). ANSELM DE CANTERBURY: Proslogion (**6 hores**). IBN GABIROL: La fuente de la vida (tractats I i V) (**6 hores**). PERE ABELARD: Logica ingredientibus. Logica nostrorum petitioni (selecció) (**6 hores**).

Bibliografia bàsica

1. Fonts

- AGUSTÍ D'HIPONA: Las Confesiones; Obras filosóficas (vols. II i III de: Obras de San Agustín, Madrid: Editorial Católica (B.A.C.), 1962-1963.
- ----- . Confesiones (Introducció, traducció i notes de Silvia Magnavacca). Buenos Aires: Losada, 2005.
- BOECI: Consolació de la filosofia (llatí-català), Barcelona: Fundació Bernat Metge, 2002 (n'hi ha versió castellana a Alianza Editorial).
- JOAN ESCOT ERIÚGENA: De divisione naturae, en: Patrologia latina, vol. 122. Turnhout: Brepols, 1852.
- ----- . División de la naturaleza, trad. de F.J. Fortuny. Barcelona: Orbis, 1984.
- ----- . Periphyseon (De divisione naturae), 441A-458A, text llatí i traducció de F.J. Fortuny. Barcelona: KAL, 1995.
- ANÒNIM: Liber de causis, ed. A. Pattin, trad. R. Àguila. Barcelona: KAL, 1993 (nova edició: Universitat del País Basc, 2000).
- ----- . "Liber de causis", trad. A. Fidora i J. Pardo, en: Revista Española de Filosofía Medieval 8 (2001), pp. 133-152.
- AVICENNA: Livre des directives et remarques (segona part), trad. de l'àrab, introd. i notes d'A.-M. Goichon. Beirut-París: Vrin, 1951.
- ----- . Philosophia prima sive scientia divina (3 vols), trad. llatina del Kitâb al-Shifâ, 2ª part, editada per S. Van Riet. Lovaina: Ed. Peeters, 1977, 1980, 1983.
- ----- . Cuestiones divinas (Ilahiyyat) (Textos escogidos), edició de Carlos A. Segovia. Madrid: Biblioteca Nueva, 2006.
- ----- . Kitab al-Isharat wa l-Tanbihat (Libro de directrices y observaciones) (Extracte de les seccions sobre l'ànima humana). Barcelona: KAL, 2003.
- ANSELM DE CANTERBURY: Proslogion. Libro a favor de un insensato. Apología contra Gaunilo, en: Obras Completas I, ed. bilingüe de J. Alameda. Madrid: Editorial Católica (BAC), 1952, pp. 351-437.
- IBN GABIROL: Fons vitae (Source de vie), ed. d'extractes por S. Munk (Mélanges de philosophie juive et arabe). París: Vrin, 1988.
- ----- . La fuente de la vida, trad. del llatí per Federico de Castro, rev. i introd. de Carlos del Valle. Barcelona: Riopiedra, 1987.

- PERE ABELARD: Scritti di logica, ed. de Mario dal Pra. Florència: La Nuova Italia, 1969.
- ----- . Logica ingredientibus. Logica nostrorum petitioni, ed. B. Geyer. Münster: Aschendorf, 1919-1933.
- ----- . Dialectica, ed. de L.M. De Rijk. Assen: Van Gorcum, 1970.
- ----- . Tractatus de intellectibus, ed. de P. Morin. París: Vrin, 1994.

2. Bibliografia secundària

- ABBAGNANO, N.: Historia de la filosofía I: Filosofía patristica - Filosofía escolástica. Barcelona: Hora, 1982.
- ÁBED YABRI, M.: El legado filosófico árabe. Madrid: Trotta, 2001.
- ARMSTRONG, A.H. (comp.): The Cambridge History of Later Greek and Early Medieval Philosophy. Cambridge: Cambridge U.P., 1995.
- BENAKIS, L.G. (comp.): Néoplatonisme et philosophie médiévale (Actes del Col·loqui Internacional de Corfú de la SIEPM, 6-8 oct. 1995). Turnhout: Brepols, 1997.
- BROWN, P.: Agustín. Madrid: Acento, 2001.
- CORBIN, H.: Avicena y el relato visionario. Barcelona: Paidós, 1995.
- COURCELLE, P.: Connais-toi toi-même. De Socrate à Saint Bernard, 3 vols. París: Études augustiniennes, 1974.
- DE LIBERA, A.: La philosophie médiévale. París: P.U.F., 1993.
- ----- . La querelle des universaux. De Platon à la fin du Moyen Âge. París: Seuil, 1996.
- FORTUNY, F.J.: De Lucreci a Ockham. Perspectives de l'Edat Mitjana. Barcelona: Anthropos, 1992.
- FRAILE, G.: Historia de la filosofía, tom IIB. Madrid: Ed. Católica (B.A.C.), 1975.
- GILSON, É.: La philosophie au Moyen Âge. París: Payot, 1986(2ª) (n'hi ha edició espanyola: La filosofía en la Edad Media).
- GREGORY, T.: Mundana Sapientia. Forme di conoscenza nella cultura medievale. Roma, Edizioni di Storia e Letteratura, 1992.
- LE GOFF, J.: Les intellectuels au Moyen Âge. París: Seuil, 1962(2ª).
- MARMO, C. (comp.): Vestigia, imagines, verba. Semiotics and Logic in Medieval Theological Texts. Turnhout: Brepols, 1997.
- MURRAY, A.: Razón y sociedad en la Edad Media. Madrid: Taurus, 1983.
- PORTALIE, E.: A Guide to the Study of Saint Augustine. Chicago, 1960.
- PUENTE OJEA, G.: La formación del cristianismo como fenómeno ideológico. Madrid: Siglo XXI, 1991.
- RAMÓN GUERRERO, R.: Historia de la Filosofía Medieval. Madrid: Akal, 2002.
- SEBTI, M.: Avicenne. L'âme humaine. París: P.U.F., 2000.
- SORABJI, R.: Time, Creation and the Continuum. Londres: Duckworth, 1983.
- VILANOVA, E.: Història de la teologia cristiana, 3 vols. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya, 1999.
- WEINBERG, J.: Breve historia de la filosofía medieval. Madrid: Cátedra, 1998.

Sistema d'avaluació

Avaluació continuada o única (examen final), a l'elecció de l'alumne.

a) Avaluació continuada

L'alumne presentarà un breu assaig o memòria per cada lectura obligatòria al final del període lectiu dedicat a cadascuna d'elles. En les classes pràctiques durà a terme comentaris dels textos treballats en les classes

teòriques. La no presentació puntual de més d'una de les memòries exigides inhabilitarà per a la superació del curs.

b) Examen final

Prova objectiva i comentari de fragments d'algunes de les obres de lectura obligatòria.

- El termini per acollir-se a l'avaluació única finalitza el dia 4 d'octubre de 2007.